Ugnius Budvydas

Purplių senkapis

2021 m. atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai Purplių senkapio (UK 5331) (Mažeikių r., Laižuvos sen.) teritorijoje. Tyrimus inicijavo KPD, siekdamas patikslinti objekto vertingąsias savybes ir teritorijos ribas.

Senkapis yra 2,16 km į ŠV nuo Purplių kaimo, 40 m į PV nuo Vadaksties kairiojo kranto. Saugoma 94x73 m dydžio teritorija (7400 m^2 plotas). Archeologiniai tyrimai senkapio teritorijoje anksčiau nevykdyti. Žinoma, kad išariama žmonių kaulų, degėsių, stambių varinių žiedų.

2021 m. Purplių senkapio teritorijoje bei aplinkoje metalo ieškikliais nuosekliai žvalgytas apie 9400 m^2 plotas. Didesnėje paminklo teritorijoje rasta tik XX a. būdingų buitinių šiukšlių. Tik jo ŠV dalyje aptikta kelios dešimtys archeologinių radinių – geležinių kaltinių vinių, juostinių žiedų, monetų. Radiniai būdingi XVI–XVII a. Jie koncentravosi palyginti nedidelėje teritorijoje paminklo ŠV dalyje. Šioje vietoje yra nedidelė pakiluma (H_{abs} 67,80–68,20 m), kurios dalis yra už senkapio teritorijos ribų. Kalvelė apytiksliai 860 m^2 dydžio, nuožulniais šlaitais, kurie yra apie 0,3 m aukščio. Tik Š dalyje jų aukštis siekė iki 1,5 m.

Žvalgomųjų tyrimų metu ištirtos 7 perkasos (73 m^2). Viena perkasa ištirta kalvelėje, rastų radinių koncentracijos vietoje, likusios kastos kalvelės aplinkoje bei senkapio teritorijoje. Griautiniai kapai aptikti tik perkasos 1 vietoje, kuri tirta kalvelės vietoje.

Perkasa 1, orientuota pagal pasaulio šalis, su išpjovomis buvo 13 m^2 dydžio. Tyrimo metu nuo pat žemės paviršiaus atsidengė šviesiai pilkas maišytas smėlis, kuriame rasta pavienių žmonių kaulų, juostinių žiedų bei monetų iš

1 pav. Kapas 1. U. Budvydo nuotr.

Fig. 1. Burial 1.

suardytų kapų. Sluoksnis 88–90 cm storio. Jo apatinėje dalyje atsidengė 7 kapai (1–7). 6 iš jų suaugusiųjų, vienas – vaiko (3). Duobių kontūrus pavyko lokalizuoti tik kelių kapų. Jie atsidengė 0,8–1,2 m gylyje. Duobės netaisyklingo ovalo formos, 1,75–2,35 m ilgio ir 05–55 cm pločio. Mirusiuosius stengtasi laidoti linijomis. Nepaisant to, neišvengta ankstyvesnių kapų suardymo arba užlaidojimo virš žemiau esančio kapo. Kapai 4 ir 6 apardyti šalimais laidojant kitus palaikus. Kapuose 1, 2, 4–6 mirusieji laidoti galvomis į V, ŠV ir PV. Tik kape 7 moteris buvo palaidota priešinga kryptimi – galva į PR. Kaulai kapuose labai sunykę, ypač šonkauliai. Mirusieji laidoti aukštielninki (1 pav.). Įkapių labai nedaug. Paprastai tai juostiniai žalvariniai žiedai platėjančia priekine dalimi. Rastos kelios monetos – pusgrašis (neidentifikuotas), Kuršo ir Žiemgalos hercogystės dvidenaris (1579 m.), Rygos šilingas (1552 m.), Žygimanto Augusto pusgrašis (1561 m.). Kape 2 rasta pasaginė segė cilindriniais galais, o kape 7 – žiedinė segė su užrašu „VERBUM DN“ („Viešpaties žodis“). Vaiko kape 3 rastas įtveriamasis peilis, skiltuvas, titnaginė skeltė. Peilių taip pat rasta kapuose 4 ir 7, galąstuvas aptiktas suardytame kape 6 (2 pav.). Kapuose 1, 2, 4–7 palaidoti suaugę žmonės – du vyrai 35–49 m. (1, 6) ir moterys 18–50 m.

2 pav. Kape 6 rasti radiniai: 1 – galąstuvas; 2 – peilis; 3 – moneta; 4 – sagtis. U. Budvydo nuotr.

Fig. 2. Finds from burial 6: 1 – the whetstone; 2 – a knife; 3 – a coin; 4 – a belt buckle.

Pagal įkapes bei žvalgant aptiktus radinius Purplių senkapis datuojamas XVI a.–XVII a. I puse. Sprendžiant pagal nemažą kapų skaičių nedideliame plote, kalvelėje laidota gana ilgą laiką. Likusioje senkapio nustatytoje teritorijoje kapų ar archeologinių radinių neaptikta.

Purpliai Old Cemetery

In 2021, a field evaluation and survey were conducted on the grounds of Purpliai Old Cemetery (Mažeikiai District, NW Lithuania). A metal detector survey in roughly 9400 m² on its grounds and in the vicinity discovered, on a small hill, tens of finds from disturbed burials (Fig. 1). Seven trenches (73 m²) were excavated on this hill and in its vicinity. Only one, trench 1 on the hill itself, yielded results: 7 inhumations (Fig. 1): 6 adults and 1 child at a depth of 0.8–1.2 m in oval pits. In 6, their heads were to the SW, W, and NW, but in Burial 7 it was to the SE. All contained grave goods: band rings and coins. Iron knives, a whetstone, a fire striker, etc. were also discovered (Fig. 2). Based on the collected material, burials were made on the small, 800 m² hill in Purpliai Old Cemetery during the 16th – first half of the 17th centuries.

Ingrida Čičiurkaitė

Kapinės Vilniuje, Algirdo g. 48C

2021 m. liepos–gruodžio mėnesiais vykdyti detalieji tyrimai Vilniuje, sklype Algirdo g. 48C, kur numatoma statyti naujus pastatus. Sklypas R dalyje ribojasi su Šv. Stepono bažnyčios teritorija ir joje esančiomis kapinėmis. 2005 m. Algirdo g. 48 sklype atlikti žvalgomieji tyrimai (R. Žukovskis), kurių metu ištirti 4 šurfai, iš viso 15,3 m² dydžio plotas. Fiksuoti 60–200 cm storio kultūriniai sluoksniai, daugiausia piltinės kilmės, su XVII–XX a. radiniais bei pavieniais žmonių kaulais iš suardytų palaidojimų. Virš įžemio fiksuoti iki 10–12 cm storio kultūrinio sluoksnio horizontai su negausiais XVII a. būdingais radiniais – pirminio žemės paviršiaus pėdsakai. Šurfuose 1–3 aptikti žmonių kaulai buvo ne mažiau kaip 6 suaugusių asmenų, nesuardytų palaidojimų šurfuose nerasta.

Archeologiniai tyrimai vykdyti ir gretimuose sklypuose. 2021 m. Panerių g. 12 sklype (A. Šležas) 1467 m² dydžio plote nustatyta, jog sklype susiformavęs iki 4 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XX a. Visame tyrimų plote atidengtos 26 duobės su palaikais. Ištirti 143 žmonių palaikai, preliminariai datuojami XVII a. Atkastos XIX–XX a. mūrinės kalėjimo pastato liekanos bei XVIII a. vienuolyno pastato pamatų fragmentų liekanos. 2020 m. Šv. Stepono g. 45 sklype (P. Zaremba) ištirtos 4 perkasos, iš viso 448 m², fiksuotas ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas datuojamas XVII a. II puse – XVIII a. Jis išlikęs fragmentiškai. Su juo siejami ir perkasoje 1 maždaug 2 m gylyje aptikti 4 kapai, ir perkasoje 3 aptikti 8 kapai. Pastarieji išryškėjo erozinio smėlio sluoksnyje. Kapai įkasti nevienodai – perkasos P dalyje iki 3 m gylio, V iki 2 m gylio. Remdamasis 2019–2020 m. sklype G. Jonučio atliktais